

کودکان باید حقوق خود را بشناسند!

پیش‌گفتار

اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر شناخته‌شده‌ترین سند حقوق اساسی انسان است. این سند در سال ۱۹۴۸ از سوی مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب رسید. این اعلامیه بیانگر حقوق اساسی هر فرد است، بزرگسال یا کودک. با این وجود به سبب اهمیت حمایت جسمی و روانی از کودکان، آنان باید از حقوق ویژه‌ای برخوردار شوند.

در اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر به حقوق کودک به شکلی کوتاه و گذرا پرداخته شده است. از این رو به سند جدید دیگری نیاز بود تا به حقوق کودکان به شکل ویژه پرداخته شود. بر این اساس اعلامیه‌ی حقوق کودک در سال ۱۹۵۹ از سوی مجمع عمومی سازمان ملل متحد به عنوان یک سند مستقل جهانی با تمرکز ویژه بر حقوق کودکان آماده و تصویب شد.

در پی انتشار پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، اسناد حقوق کودک بسیاری به تصویب رسیدند. در ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک به عنوان یک سند جهانی، از سوی مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب رسید که دارای سنجه‌های جهانی است که هر یک از کشورهای عضو پیمان‌نامه (کشورهایی که این پیمان‌نامه را امضا کرده‌اند) باید در رسیدن به آن‌ها تلاش کنند.

این پیمان‌نامه درگام نخست، از یک سو وظایفی را برای بزرگسالان در پیوند با کودکان مشخص می‌کند و از سوی دیگر برای نگهداری و پشتیبانی از کودکان فاکتورهای اجتماعی بسیاری را در نظر می‌گیرد. این نخستین سندی است که کودک را به عنوان موجودی با حقوق مستقل به رسمیت می‌شناسد، نه انسانی که نیاز به نگهداری ویژه دارد. پیمان‌نامه حقوق کودک، قانونی است که همه‌ی هم‌پیمانان باید به مفاد آن پای‌بند باشند. در این پیمان‌نامه حق نظارت بر حسن اجرای آن در کشورهای عضو نیز گنجانده شده است.

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک که از سوی بزرگسالان برای بزرگسالان نوشته شده است، کودکان را همچون گروهی درخور احترام می‌نگرد.

همه‌ی شهروندان از بزرگسال تا کودک باید با حقوق کودک آشنا باشند!

کسانی که با کودکان سر و کار دارند، با آن‌ها زندگی می‌کنند، روزانه با آن‌ها در تماس‌اند یا در ایجاد محیطی که کودک در آن رشد می‌کند و آموزش می‌بیند، نقش دارند، باید بی‌قید و شرط این حقوق را بشناسند و به آن احترام بگذارند. والدین و آموزگاران از جمله‌ی این افراد هستند. همچنین همه‌ی کودکان باید حقوق خود را بشناسند و با شیوه‌های دستیابی و نگره‌داری از آن آشنا شوند. کودکان هم‌گام با آگاهی از حقوق خود، باید یاد بگیرند که به حقوق دیگران نیز احترام بگذارند.

آموزگاران نیز باید با مطالعه‌ی پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک و شناخت درست از مفاد آن بتوانند دانش آموزان را یاری رسانند.

آشنایی با پیمان نامه‌ی حقوق کودک

بر اساس پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، همه‌ی افراد زیر ۱۸ سال کودک نامیده می‌شوند.

چکیده‌ی پیمان نامه حقوق کودک:

همه‌ی کودکان حق دارند:

- زندگی کنند.
- نام و ملیت داشته باشند و بدانند والدین‌شان کیست.
- از هویت برخوردار باشند.
- با پدر و مادر خود زندگی کنند، مگر این‌که به سودش نباشد.
- در صورت جدا شدن والدین از یک‌دیگر بتوانند با هر یک از آن‌ها در تماس باشند.
- برای پیوستن به خانواده‌ی خود کشوری را ترک کنند یا به کشوری وارد شوند.
- از سوی دولت‌ها در برابر انتقال غیر قانونی از کشور و اجبار به ماندن آن‌ها در خارج کشور، پشتیبانی شوند.
- عقیده‌ی خود را آزادانه ابراز کنند، و به عقاید آن‌ها در موضوعات مربوط به خودشان بها داده شود.
- از آزادی بیان، جست‌وجو، دریافت و انتقال اطلاعات برخوردار باشند.
- از آزادی فکر، عقیده و دین برخوردار باشند.

- از آزادی تشکیل گردهم‌آیی‌ها و شرکت در نشست‌های صلح‌آمیز برخوردار باشند.
- در برابر دخالت خودسرانه یا غیرقانونی در امور خصوصی، خانوادگی، یا مکاتبات‌شان پشتیبانی شوند.
- به اطلاعات و مطالب از منابع گوناگون آزادانه دسترسی داشته باشند و در برابر اطلاعات و مطالب زیان‌بار پشتیبانی شوند.
- زیر نظر هر دو والدین بزرگ شوند و دولت‌ها از والدین آن‌ها در انجام نقش آموزشی‌شان پشتیبانی کنند.
- در برابر تمام شکل‌های خشونت از سوی والدین یا قیم قانونی پشتیبانی شوند.
- در صورت محرومیت از محیط خانواده از پشتیبانی‌های ویژه‌ای برخوردار شوند.
- در روند فرزندخواندگی منافع آن‌ها بر هر چیز دیگر اولویت داشته باشد.
- در صورت درخواست پناهندگی از آن‌ها پشتیبانی‌های ویژه صورت گیرد.
- اگر ناتوان یا توان‌جو (معلول) هستند، از زندگی مناسب و شایسته‌ای برخوردار باشند، در شرایطی آبرومندانه زندگی کنند و همه‌ی امکانات برای مشارکت فعال آن‌ها در جامعه فراهم شود.
- از بالاترین استاندارد بهداشت و مراقبت‌های پزشکی برخوردار شوند.
- اگر به مرکزی یا خانواده‌ای سپرده شده‌اند، به شکل منظم وضعیت نگهداری آن‌ها بررسی شود.
- از مزایای امنیت اجتماعی برخوردار شوند.
- از استاندارد مناسب زندگی برای رشد جسمی، ذهنی، روحی، اخلاقی و اجتماعی برخوردار شوند.
- از آموزش ابتدایی اجباری و رایگان بهره ببرند.
- از آموزشی بهره‌مند شوند که آن‌ها را برای زندگی فعال در بزرگسالی در یک جامعه‌ی آزاد آماده کند، جامعه‌ای که به همه‌ی افراد و محیط زیست احترام گذاشته می‌شود.
- اگر در جامعه‌ای در اقلیت قرار دارند، بتوانند از فرهنگ خود بهره گیرند، آیین‌های مذهبی خود را به کار گیرند و به زبان مادری خود سخن گویند.
- از تفریح و استراحت، بازی و سرگرمی، فعالیت‌های هنری و فرهنگی برخوردار شوند.

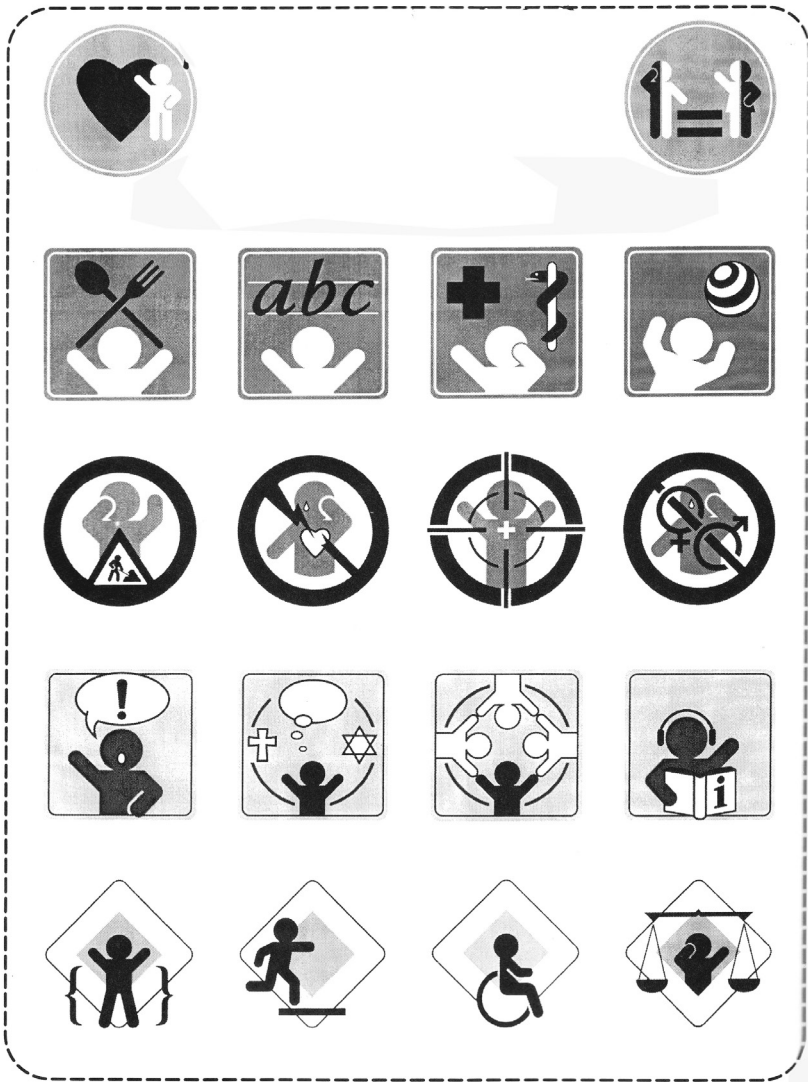
- در برابر بهره‌کشی اقتصادی و انجام هر گونه کار خطرناک و یا کاری که مانع از تحصیل آن‌ها شود و یا کاری که برای بهداشت جسمی، روحی، معنوی، اخلاقی و پیشرفت اجتماعی آن‌ها زیان‌بار باشد، پشتیبانی شوند.
- در برابر استفاده‌ی غیرقانونی از مواد مخدر و یا دخالت دادن آن‌ها در تولید و قاچاق این گونه مواد، پشتیبانی شوند.
- در برابر تمام اشکال سوءاستفاده و بهره‌کشی جنسی پشتیبانی شوند.
- در برابر آدم‌ربایی، گروگان‌گیری، خرید و فروش کودکان، مورد پشتیبانی قرار گیرند.
- در برابر تمام اشکال بهره‌کشی که به کودکان زیان می‌رساند، پشتیبانی شوند.
- در برابر شکنجه یا دیگر رفتارهای تحقیرآمیز پشتیبانی شوند؛ کودکان زندانی باید از افراد بزرگسال یا کسانی که محکوم به مرگ هستند، جدا شوند و اجازه داشته باشند با خانواده‌ی خود تماس بگیرند.
- در درگیری‌های نظامی شرکت داده نشوند و پیش از سن قانونی به استخدام نیروهای مسلح در نیایند.
- اگر قربانی هر شکل از بی‌توجهی، بهره‌کشی، سوءاستفاده، شکنجه یا تنبیه قرار گرفته شوند، باید برای سرعت بخشیدن به بهبود جسمی و روحی آن‌ها کارهای ضروری انجام شود.
- در صورتی که متهم به نقض قانون باشند، با احترام با آن‌ها رفتار شود و برای سازگاری با جامعه و مقررات آموزش‌های لازم انجام شود.
- از حقوق خود آگاه باشند.

ترویج حقوق کودک

مربیان و آموزگاران از راه‌های گوناگونی می‌توانند حقوق کودک را ترویج کنند. یکی از راه‌ها گفت‌وگو درباره‌ی یک‌یک مفاد پیمان‌نامه با دانش‌آموزان و در پی آن انجام فعالیت‌های گوناگون است. از آن‌جا که همه‌ی موضوع‌های درسی کم و بیش برای ترویج حقوق کودک مناسب‌اند، آموزگاران باید با توجه به موضوع درسی خود، گفت‌وگو درباره‌ی مفاد گوناگون حقوق کودک را در برنامه‌های درسی بگنجانند.

برگه‌ی فعالیت « الف »

فعالیت‌های پیشنهادی

فعالیت یک (نمادهای حقوق کودک)

دانش‌آموزان را به گروه‌های چهار یا پنج نفره تقسیم کنید. از برگه‌ی «الف» به تعداد گروه‌ها کپی تهیه کنید. از دانش‌آموزان بخواهید که زیر هر نماد بنویسند که مربوط به کدام یک از حقوق کودک است.

فعالیت دو

جمله‌های زیر را برای دانش‌آموزان کپی کنید و یا روی تخته بنویسید. از آن‌ها بخواهید حقوقی که در شرایط زیر نقض می‌شود را نام ببرند:

اگر...

- شما گرسنه باشید و خانواده‌ی شما پولی برای خرید خوراک نداشته باشد.
- شما بیمار باشید و نتوانید دارویی را که نیاز دارید فراهم کنید.
- به سبب ناتوانی جسمی در آموزشگاه یا مدرسه پذیرفته نشوید.
- اجازه‌ی بیان دیدگاه خود را نداشته باشید.
- به سبب ملیتی که دارید اجازه بازی با بچه‌های دیگر را نداشته باشید.
- به سبب این‌که سیاه‌پوست هستید، اجازه‌ی زندگی در بخشی از شهر را که سفیدپوستان زندگی می‌کنند، نداشته باشید.

آشنایی با پیمان نامه حقوق کودک از راه کتاب‌های کودکان

شمار کتاب‌هایی که حقوق بشر را به زبانی ساده و با تصویرهایی زیبا به کودکان می‌شناسانند، اندک‌اند. یکی از این کتاب‌ها «همه آزاد آفریده شده‌ایم» نام دارد. این کتاب را با کودکان بخوانید و درباره‌ی قوانین حقوق بشر که به همه‌ی جهانیان تعلق دارد، با آن‌ها گفت‌وگو کنید.

یکی از راه‌های آشنایی کودکان با حقوق خود خواندن داستان‌هایی است که حقوق کودکان در آن‌ها نادیده گرفته می‌شود. برنامه‌ی «با من بخوان» در مجموعه کتاب‌های پیشنهادی خود برای نشست‌های کتابخوانی در دبستان و سال‌های بالاتر، به موضوع حقوق کودک نیز توجه ویژه دارد.

هدف از گزینش برخی داستان‌ها برای به بحث گذاشتن حقوق کودک در نشست‌های کتاب‌خوانی، کمک به دانش‌آموزان است تا با حقوق خود آشنا شوند، آن‌ها را تمرین کنند، شیوه‌ی حفاظت از آن‌ها را بیاموزند و پیامدهای آن را بشناسند. کودکان و نوجوانان با خواندن این‌گونه داستان‌ها و گفت‌وگو درباره‌ی رخدادهای آن، به شیوه‌ای غیرمستقیم و لذت‌بخش با حقوق خود آشنا می‌شوند. از راه داستان کودکان و نوجوانان موارد نقض حقوق کودک را ملموس‌تر درک می‌کنند و این شناخت برای آن‌ها نهاده‌ی می‌شود.

گفت‌وگو درباره‌ی داستان

با فعالیت‌های پیشنهادی بالا کودکان و نوجوانان با مفاد آن آشنا شده‌اند و درباره‌ی آن با یک‌دیگر گفت‌وگو کرده‌اند. به این شکل کودکان و نوجوان برای گفت‌وگو درباره‌ی کتابی که با موضوع حقوق کودک برای آن‌ها گزینش شده، آماده می‌شوند. به شیوه‌ی همیشگی کتاب را بلند بخوانید و پس از کتاب‌خوانی از کودکان و نوجوانان بخواهید تا بگویند کدام یک از حقوق کودک برای شخصیت‌های اصلی داستان نقض شده است. کتاب‌های زیادی را می‌توان برای این موضوع برگزید. در این دست‌نامه تمرکز ما بر کتاب **پرنده قرمز** اثر نویسنده نام‌دار جهان **آسترید لیندگرن** است.

افزون بر این کتاب، چند کتاب دیگر نیز به طور مشخص در این دست‌نامه به شما معرفی شده است. برای هر یک از کتاب‌ها می‌توانید فعالیت‌های بسیاری تدارک ببینید. شما می‌توانید با مطالعه مجموعه کتاب‌های کتاب‌خانه خود کتاب‌های دیگری نیز به فهرست کتاب‌های پیشنهادی بیافزایید.

کتاب «پرنده قرمز»

نویسنده: آسترید لیندگرن، **تصویرگر:** ماریت تورن کویست، **مترجم:** زهره قایینی، **ناشر:** موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، **گروه سنی:** ۷ سال به بالا.

آنا و متیو پس از دست دادن پدر و مادرشان، به مزرعه‌ای فرستاده می‌شوند. مزرعه‌دار ظالم در ازای خوراکی اندک، آن‌ها را به کارهای سخت وا می‌دارد. متیو و آنا امیدوار هستند که با رسیدن زمستان و رفتن به مدرسه روزگار بهتری داشته باشند.

اما در مدرسه نیز پس از چند روز متیو به خاطر ورجه‌ورجه کردن، چوب می‌خورد و کودکان به خاطر غذای فقیرانه تحقیق‌شان می‌کنند. روزی در اوج ناامیدی و اندوه پرندهای قرمز را می‌بینند. پرندهای قرمز آن‌ها را به سرزمینی می‌برد که برخلاف دنیای تاریک آن‌ها، پر از شادی، رنگ و روشنایی است و مادری مهربان که از آن‌ها مراقبت می‌کند و آن‌ها می‌توانند همه‌ی روز را بازی کنند.

«پرند قرمز» داستانی است درباره‌ی امید. ماریت تورن کویست، تصویرگر پرند قرمز در بخشی از نامه‌اش خطاب به کودکان ایرانی می‌نویسد: «فکر می‌کنم خواندن کتاب‌هایی درباره‌ی سرزمین‌ها و مردم تازه می‌تواند کمک زیادی به شما کند. شاید به شما کمک کند تا بخشی از رویاهای خود را بیابید. و من امیدوارم این داستان به شما امید ببخشد، حتا به عنوان یک کودک احساس کنید که قوی هستید و این که ممکن است هنگامی که به کمک نیاز دارید پرند قرمزی بیاید و شما را یاری دهد.» آسترید لینگرن از نویسندگان برجسته ادبیات کودکان است که آثارش تاثیر ماندگاری در ادبیات کودکان جهان داشته است. او برنده‌ی جایزه هانس کریستین آندرسن است و پس از مرگ‌اش در سال ۲۰۰۲، دولت سوئد جایزه‌ای را به نام او پایه‌گذاری کرد که **جایزه یادبود آسترید لیندگرن** یا **آلما** نام دارد. ماریت تورن کویست نیز نامزد جایزه آندرسن از کشور هلند در سال ۲۰۱۴ بوده است.

خانواده‌ی آسترید لیندگرن و ماریت تورن کویست، تصویرگر آن، حق انتشار این کتاب به فارسی را در ایران به انتشارات موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان و برنامه با من بخوان هدیه کرده‌اند.

فعالیت‌های پیشنهادی

توالی رخدادهای داستان

از کودکان بخواهید که پس از خواندن کتاب، داستان را بار دیگر به زبان خود بیان کنند و یا باز بنویسند. آن‌ها را یاری دهید تا توالی رخدادهای داستان را به یادآورند.

از آن‌ها بپرسید

- آیا از پایان داستان خشنودند؟
- آیا در ابتدای داستان چنین پایانی را برای این داستان پیش‌بینی می‌کردند؟
- اگر بله، بگویند که از کدام نشانه‌ها توانستند پایان را پیش‌بینی کنند.

- اگر نه، بگویند چرا ؟ کدام عوامل سبب شد که آن‌ها پایان خوشی را برای این داستان گمانه زنی نکنند.

عناصر دیداری

- از کودکان بخواهید که توضیح دهند که چه رنگ‌هایی را در تصویرها می‌بینند؟
- از آن‌ها بخواهید تصویرهای با رنگ‌های تیره و رنگ‌های روشن را به شما نشان دهند.
- از آن‌ها بپرسید که تصویرگر در چه بخش‌هایی از داستان از رنگ‌های تیره استفاده کرده است و چرا.
- از آن‌ها بپرسید که تصویرگر در چه بخش‌هایی از داستان از رنگ‌های روشن و درخشان استفاده کرده است و چرا.
- از آن‌ها بپرسید که آیا رنگ‌های تیره حس غم، ناامیدی و سرخوردگی را در آن‌ها نیز ایجاد می‌کند؟
- از آن‌ها بپرسید که آیا رنگ‌های روشن و درخشان در آن‌ها نیز حس شادی، امید و سرخوشی ایجاد می‌کند؟
- از آن‌ها بخواهید که به دل‌خواه یک موضوع با رنگ‌های تیره و یک موضوع با رنگ‌های روشن را نقاشی کنند.
- از آن‌ها بپرسید که رنگ قرمز پرنده در روزهای تیره و تار جنگل برفی که همه‌جا سفید و خاکستری است، نشانه چیست؟
- از آن بخواهید که صحنه‌ای تیره و خاکستری بکشند و در آن یک عنصر با رنگ شاد و درخشان به عنوان روزه‌ای از امید نقاشی کنند. آن‌ها با راهنمایی غیرمستقیم شما می‌توانند برای مثال پنجره‌ای روشن از یک کلبه، یا یک برگ سبز و یا یک گل قرمز به عنوان نشانه امید و رویش را در یک فضای تیره نشان دهند.

فعالیت دربارهی حقوق کودک

- از کودکان بخواهید که بگویند این داستان را به کدام یک از مفاد حقوق کودک می‌توان پیوند داد؟
- برای مثال وقتی کودک یا کودکانی به حال خود رها بشوند کدام یک از حقوق کودک نقض شده است؟

یا وقتی کودکی به اجبار به بیگاری گمارده شود کدام حق از حقوق کودک زیرپا گذاشته شده است؟

یا وقتی به کودکی اجازه‌ی بازی و شادی داده نشود یا اگر نگذارند به مدرسه برود؟ اگر می‌توانید مواد قانونی مربوط به این حقوق را در کلاس برای کودکان بلند بخوانید و درباره‌ی آن با کودکان گفت‌وگو کنید.

از کودکان بخواهید از تجربه‌های خود سخن بگویند. آیا مواردی از زندگی اطرافیان خود می‌شناسند که حقوق کودکان نقض شده باشد؟ چگونه؟ **(توجه: کودکان را تشویق نکنید که در جمع درباره‌ی نقض حقوق خود در زندگی خانوادگی‌شان صحبت کنند. اما از آن‌ها بخواهید که می‌توانند در خارج کلاس مشکلات خود را با شما و یا مشاور در میان بگذارند.)**

معرفی کتاب‌های دیگر

شمار کتاب‌هایی که می‌توانید در نشست‌های کتاب‌خوانی بخوانید و درباره‌ی حقوق کودکان گفت‌وگو کنید، بسیار اند. در این جا چند کتاب به شما معرفی می‌شود. با توجه به موضوع کتاب‌ها، نوع گفت‌وگوها و فعالیت‌ها شما می‌توانید کتاب‌های دیگری نیز خود به این فهرست بیافزایید.

کتاب «سه ثانیه»

نویسنده و تصویرگر: ژرژ لموئن، **برگردان:** مرجان حجازی‌فر، **ناشر:** امیرکبیر، **گروه سنی:** ۹ تا ۱۲ سال

کتاب «سه ثانیه» درباره‌ی گرسنگی است، بلایی که در هر سه ثانیه در افریقا، آسیا و امریکای جنوبی جان کودکی را می‌گیرد. در همه‌ی این سه ثانیه‌ها، شاید کودکانی در دیگر نقاط دنیا دارند بادکنک هوا می‌کنند، از تماشای تغییر رنگ‌های هر فصل شگفت‌زده می‌شوند، از دیدن رنگین‌کمان لذت می‌برند، زیر باران سرگرم جست‌و‌خیز و بازی هستند و با آمدن ستاره‌ها به آسمان، ستاره‌ی بخت خود را جست‌وجو می‌کنند، و تمام این‌ها یعنی این که کودکی می‌کنند. اما در تمام این سه ثانیه‌ها کودکی از گرسنگی می‌میرد. یعنی فرصت کودکی کردن را از دست می‌دهد، یعنی گرسنگی، افزون بر جان‌اش، کودکی او را نیز تهدید می‌کند.

کودک با خواندن این کتاب، به زبانی ساده و شعرگونه و تصاویری تاثیرگذار که با رنگ‌های مناسب، حال و هوای متن هر صفحه را نشان می‌دهند، با مفهوم گرسنگی به عنوان یکی از خانمان‌سوزترین معضلات قرن بیست و یکم (که نخستین قربانیان آن کودکان هستند) آشنا می‌شود. اما نویسنده نخواسته است کودک مخاطب پس از خواندن این کتاب، آن را به کناری بگذارد و بگذرد، یا او را ناامید و سرخورده رها کند. نویسنده، کودک را به تفکر و مشارکت در یافتن راهکاری برای حل این معضل فرامی‌خواند و ذهن او را به کنش‌گری و احساس مسئولیت وامی‌دارد:

در هر سه ثانیه: کودکی به فکر فرو می‌رود.

در هر سه ثانیه: هر کودکی راه حلی در سر دارد.

گفت‌وگو درباره‌ی کتاب

کتاب را با صدای شمرده برای کودکان بلندخوانی کنید. سپس با کودکان گفت‌وگویی درباره‌ی گرسنگی و معنای کامل و پیامدهای آن ترتیب دهید. بگذارید کودکان با این گفت‌وگو و پرسش‌های خود به این نتیجه برسند که: گرسنگی در این‌جا به معنای دیر شدن وقت صبحانه، ناهار یا شام نیست، بلکه معنای عمیق‌تر و گسترده‌تری دارد. گرسنگی در معنای عام آن یعنی خالی بودن معده از غذا. بنا بر تعریف بانک جهانی، امنیت غذایی یعنی: «موجود بودن غذا»، «دسترسی به غذا» و «پایداری در دریافت غذا». اگر فردی برای چند هفته یا چند ماه، نتواند شکم‌اش را با غذاهایی سیر کند که نیاز بدن‌اش را برای تامین انرژی کافی تامین کند، فعالیت‌های جسمی و روانی او کاهش می‌یابد. ذهن گرسنه نمی‌تواند تمرکز داشته باشد. یک کودک گرسنه نمی‌تواند بازی کند، درس بخواند یا مطالعه کند. چون گرسنگی موجب ضعیف شدن سیستم ایمنی بدن می‌شود، کسی که از تغذیه‌ی مناسب محروم است، در برابر بسیاری از بیماری‌ها آسیب‌پذیر می‌شود و ممکن است در اثر دچار شدن به آن بیماری‌ها، جان یا سلامت خود را از دست بدهد.

از کودکان بپرسید آیا داشتن غذا از حقوق کودکان به شمار می‌آید؟ این حق با کدام یک از مفاد حقوق کودک در پیوند است؟

در یکی از مفاد حقوق کودک آمده است:

«همه‌ی کودکان باید از استاندارد مناسب زندگی برای رشد جسمی، ذهنی، روحی، اخلاقی و اجتماعی برخوردار شوند.»

از کودکان بپرسید گرسنگی چگونه این حق کودکان را نقض می‌کند؟

فعالیت‌های پیشنهادی- تهیه‌ی پوستر

هدف: آشنایی مخاطبان با مسائل اجتماعی جامعه‌ی خود و جهان، آشنایی با گرسنگی و مفهوم و پیامدهای آن به ویژه برای کودکان، تقویت احساس مسئولیت آن‌ها در برابر جامعه و کمک به جامعه‌پذیری کودکان، تقویت مهارت حل مسئله از راه واداشتن آن‌ها به تفکر برای یافتن راه‌حل مسئله‌ی گرسنگی

آن‌چه نیاز دارید: مقواهای رنگی، مداد رنگی، ماژیک رنگی، مدادشمعی، ماژیک‌های کلفت سیاه، آبی، قرمز و سبز برای نوشتن، قیچی ایمن، چسب مایع.

- پس از پایان گفت‌وگو، کودکان را گروه‌بندی کنید.
- به هر گروه مقوایی به رنگ دلخواه‌شان بدهید و نوشت‌افزار را در اختیارشان بگذارید.
- از آن‌ها بخواهید پوستری با موضوع گرسنگی کودکان طراحی و تهیه کنند.
- از آن‌ها بخواهید شعار یا نوشته‌ای را درباره‌ی یکی از مفاد حقوق کودک که با موضوع گرسنگی در ارتباط است، از چکیده‌ی حقوق کودک برگزینند و بنویسند
- از گروه‌ها بخواهید در تهیه‌ی پوستر یا نوشتن شعار و بیانیه، یا به طور جداگانه، راه‌حلی را که برای حل مشکل گرسنگی کودکان به نظرشان می‌رسد، مطرح کنند (خودشان به عنوان کودک چه کاری می‌توانند بکنند و از بزرگ‌ترها چه انتظاراتی دارند؟)

کتاب «داستان تریسی بیکر»

نویسنده: جکلین ویلسون، **تصویرگر:** نیک شارت، **برگردان:** نسرين وکیلی،
ناشر: افق، **گروه سنی:** ۱۰ تا ۱۲ سال

تریسی دختر ده ساله‌ای است که پدر ندارد و مادر که توانایی نگهداری او را ندارد، او را به پرورشگاه سپرده است. تریسی همواره رویای با مادر بودن یا داشتن سرپرستی دل‌خواه را در سر می‌پروراند.

او بسیار پرخاشگر، عصبی و ناسازگار و سرکش است و همه‌ی این رفتارها کافی است که از او کودکی نابه‌نجار بسازد، به گونه‌ای که هم در پرورشگاه و هم در خانه‌هایی

که او را به فرزندخواندگی می‌پذیرند، او با مشکل روبه‌رو می‌شود. همه‌ی مددکارها از دست او عاصی هستند.

این ناراحتی‌ها، کابوس‌های شبانه و همچنین شب‌اداری را در پی دارد و همین نقطه‌ضعف سبب می‌شود دیگران او را مسخره کنند. اما در کنار این نقطه‌ضعف‌ها، او به نوشتن علاقه دارد و در حال نوشتن زندگی خودش است که هم خود را تخلیه می‌کند و هم در داستان به آرزوهای دست‌نیافته‌اش می‌رسد.

تا این‌که او با خانم نویسنده‌ای به نام «کم» آشنا می‌شود و در کنار او احساس امنیت و خوشی می‌کند و حتا از او می‌خواهد که او را به فرزند قبول کند. خانم «کم» قول می‌دهد که در این باره فکر کند. رفتار تریسی به تدریج با اطرافیان‌اش فرق می‌کند و با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کند.

کتاب از جنبه‌ی روان‌شناسی به کودکانی که از محبت والدین محروم هستند، می‌پردازد و به آنان کمک می‌کند تا بتوانند در محیط‌های اجتماعی با دیگران ارتباط برقرار کنند و به آرامش برسند.

گفت‌وگو درباره‌ی داستان

از کودکان بخواهید که بگویند در این داستان چه حق یا حقوقی از تریسی نقض شده است؟

آن حق را از چکیده‌ی حقوق کودک که پیش از این در دسترس آن‌ها گذاشته‌اید پیدا کنند و درباره‌اش گفت‌وگو کنند.

نمایش

از کودکان بخواهید با کمک هم و هم‌فکری شما، این داستان را به شکل نمایش درآورده و اجرا کنند. هر یک از دانش‌آموزان یک نقش را بپذیرند و در جای خود از روی کتاب بخوانند.

اگر هنگام نمایش، دانش‌آموزان پیشنهاد تغییر برخی دیالوگ‌ها یا کنش‌ها را دادند، بپذیرید و تلاش کنید نسخه‌های مختلفی از این داستان را با کمک دانش‌آموزان اجرا کنید.

کودکان به ویژه آن‌ها که شرایط مشابه تریسی را دارند، با اجرای این نمایش می‌توانند از بار ذهنی و عاطفی خود بکاهند.

کتاب «تابستان زاغچه»

نویسنده: دیوید آلموند، **برگردان:** شهلا انتظاریان، **ناشر:** قطره،

گروه سنی: ۱۳ سال به بالا

لیام و مکس دو پسر نوجوان ساکن در یکی از روستاهای انگلستان در تعطیلات تابستانی به سر می‌برند. خانواده‌ی مکس معمولی و از روستاییان است. پدر لیام نویسنده و مادرش هنرمند و عکاس است. این دو هنگام بازی و کندن زمین به خیال پیدا کردن گنج چاقویی کهنه پیدا می‌کنند که در سراسر تابستان لیام آن را با خود به همه جا می‌برد.

یک روز زاغچه‌ای توجه آن‌ها را جلب می‌کند و به دنبال آن به خارج از روستا می‌روند. در ویرانه‌ای متوجه گریه‌ی نوزادی می‌شوند که سر راه گذاشته شده است. نوزاد را به خانه‌ی لیام می‌آورند. خانواده‌ی لیام کودک را به فرزندی می‌پذیرند و نام او را آلیسون می‌گذارند. نتراس دوست دیگر لیام و مکس مدتی است که تغییر رفتار داده و برخوردی خشن دارد. او که در مسیر تازه‌ای افتاده است فیلم‌های خشن می‌سازد که در نمایشگاهی به نمایش گذاشته می‌شود. مکس که با دختری آشنا شده است، از او دوری می‌کند و به لیام هم پیشنهاد می‌کند که دوستی برای خود انتخاب کند. اما لیام سردرگم است و هنوز راه خود را انتخاب نکرده است.

پرسش‌هایی برای گفت‌وگوهای گروهی

در این داستان موضوع‌هایی همچون جدایی، خشونت، وحشی‌گری، جنگ و... مطرح می‌شود. از دانش‌آموزان بخواهید به گروه‌های چهار یا پنج نفره تقسیم شوند و با هم‌دیگر درباره‌ی این که کدام یک از مفاد حقوق کودک را می‌توان با این داستان پیوند داد، گفت‌وگو کنند. سپس گروه‌ها به جمع بپیوندند و دیدگاه‌های خود را با یک‌دیگر مبادله کنند. از دانش‌آموزان بخواهید درباره‌ی وقایع این داستان بیندیشند و از تجربه‌های مشابه در زندگی خود و اطرافیان سخن بگویند. از آن‌ها بخواهید از رخدادهایی که هر روز در دنیا اتفاق می‌افتد سخن گویند.

به این ماده از حقوق کودک اشاره کنید که: «هیچ کودکی نباید در درگیری‌های نظامی شرکت داده شود و پیش از سن قانونی به استخدام نیروهای مسلح درآید.»

از آن‌ها بخواهید روزنامه‌ها را ورق بزنند و ببینند که در کدام کشورها اکنون کودکان به اجبار درگیر جنگ شده‌اند؟ چگونه در این شرایط حقوق آن‌ها از میان می‌رود؟ صلح و آرامش چگونه از حقوق کودکان محافظت می‌کند؟ و ...

کتاب «آواره بی‌خورشید»

نویسنده: محمدهادی محمدی، ناشر: چیستا،

گروه سنی: ۱۳ سال به بالا

در این داستان دو آواره‌ی افغانستانی، «بومان» پسرکی یازده ساله و «محمد سرور» معلم، در اردوگاهی در ایران با یک‌دیگر آشنا می‌شوند. آن‌ها ناخواسته در پی جنگ و ویرانی به سرزمینی آمده‌اند که متعلق به آن‌ها نیست. محمد سرور، همه‌ی زندگی‌اش، کتاب‌هایش، زنش و تنها دخترش را در کابل از دست داده و خود به جرم معلمی و نویسندگی مورد شکنجه‌ی طالبان قرار گرفته است؛ اما او با دیدن بومان تصمیم می‌گیرد دوباره قلم به دست بگیرد و داستان بومان را به رشته‌ی تحریر درآورد...

گفت‌وگو درباره‌ی داستان

درباره‌ی حق پناهندگی در پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک با دانش‌آموزان گفت‌وگو کنید. از دانش‌آموزان بپرسید شرایط پناهندگان افغان در ایران چگونه است؟ موادی از حقوق کودک که با این داستان در پیوند است را با کمک دانش‌آموزان مشخص کنید و روی تخته بنویسید و درباره‌ی یکایک آن‌ها با کودکان گفت‌وگو کنید (در چکیده‌ی حقوق کودک شما می‌توانید ۶ مورد را بیابید).

کتاب «من نوکر بابام نیستم»

نویسنده: احمد اکبریور، ناشر: افق، **گروه سنی:** ۱۳ سال به بالا

بسته‌ی پولی از جیب پدری خسیس و سخت‌گیر در چاه مستراح می‌افتد و پدر تصمیم می‌گیرد داوود یکی از پسرهای‌اش را به زور در چاه بفرستد. داوود که همیشه از پدر و کتک‌های‌اش می‌ترسد این بار خیال ندارد نوکر بابا باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی

- پس از خواندن این داستان از دانش‌آموزان بخواهید با یک نقاشی احساس خود را نسبت به این داستان بیان کنند.
- با کمک دانش‌آموزان تعریفی از خشونت و انواع آن ارائه دهید. می‌توانید کاغذی روی دیوار نصب کنید و از دانش‌آموزان بخواهید در این باره پژوهش کنند و به تدریج اطلاعات را اضافه کنند.
- از سایت زیر می‌توانید درباره‌ی خشونت خانگی و خشونت علیه کودکان اطلاعاتی پیدا کنید:

www.unicef.org/violencestudy/reports/SG_violencestudy_farsi.pdf/

- از دانش‌آموزان بخواهید با کمک پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک فهرستی از خشونت‌هایی که در این کتاب علیه کودکان انجام می‌شود، تهیه کنند.
- از دانش‌آموزان بخواهید شخصیت پدر را با برادرش (عموی بچه‌ها) و مادر مقایسه کنند و نمونه‌هایی بیاورند.

کتاب «بچه‌ای که صداش می‌کردند اوهووی»

نویسنده: دیو پلزر، **برگردان:** امیرابراهیم جلالیان،

ناشر: آفرینگان، **گروه سنی:** ۱۰ سال به بالا

در این کتاب خاطرات شخصی نویسنده در مورد کودک‌آزاری مادر و خانواده‌اش را می‌خوانید. مادر دیو که به بیماری روانی مبتلاست به هر بهانه‌ای دیو را به سختی تنبیه و شکنجه می‌کند، در خانه زندانی‌اش می‌کند، گرسنه نگه می‌دارد، وادار می‌کند همه‌ی کارهای خانه را انجام دهد، همیشه به او می‌گوید که پسر بدی است و ...

فعالیت‌های پیشنهادی

- از کودکان بخواهید برای جلد این کتاب تصویری طراحی کنند.
- از کودکان بپرسید در عنوان این کتاب کدام یک از حقوق کودکان نقض شده است.
- برای روزنامه گزارشی درباره‌ی دیو و مادرش و همچنین درباره‌ی واکنش افراد خانواده‌اش، همسایه‌ها و هم‌کلاسی‌های‌اش بنویسید و مفادی را که از حقوق کودک نقض شده است، بیان کنید.

